

Vekerdí József (1927-2015)

Budapesten, 2015. szeptember 28-án, életének 89. évében elhunyt Vekerdí József Széchenyi-díjas nyelvész, az Országos Széchenyi Könyvtár nyugalmazott osztályvezetője, indológus, a nyelvtudományok doktora, az Eötvös József Collegium egykori igazgatója.

Vekerdí József Debrecenben született 1927-ben. Mindkét szülője a Református Egyház debreceni iskoláiban tanított. A Vekerdí testvéreket – Lászlót és öccsét – az elmúlt fél évezred magyar szellemi kultúrájához ezernyi szállal kapcsolódó Debreceni Református Kollégium készíti fel. József, aki már itt élénk érdeklődést tanúsít két klasszikus nyelv – a latin és a szanszkrit – iránt, kitűnő eredménnyel érettségizik, 1945-ben pedig latin-görög-orosz szakosként felvételt nyer a budapesti Báró Eötvös Loránd Collegiumba. Itt, a Ménesi úti elitképzőben az orosz nyelv elsajátítását maga Keresztury Dezső kultúrpolitikus, a Collegium igazgatója javasolja neki. 1946. február közepétől az intézmény főiskolai jelleggel működik; Vekerdí József az újjászervezett szanszkrit oktatás egyik első diákja. Az ifjú emberi tartásának és majdani munkáinak igényességét alapjaiban határozzák meg képzése során azok a hatások, amelyeket családja, továbbá a Debreceni Református Kollégium tanárai és a Báró Eötvös József Collegium professzorai gyakorolnak reá, a legjobb kutatási hagyományokat is közvetítve számára. Itt, a Collegiumban hagyományos érték mindenekelőtt a munka, az emberi tisztesség, legalaposabb felkészültség, továbbá kritikus látásmód, a vitázó kedv. De megbecsült az önrónia, sőt, a kajánság is. A kultúra, a tudomány ígészetében a világ legjelentékenyebbnek tartott helyeinek egyike a Könyvtár. A kollégisták kérdésére nevelt fiatalok; erős, önkormányzati jellegű, demokratikus közösségi élet szellemének letéteményesei. Úgy nevelik itt különböző nézeteket valló emberek együttesévé a kollégistákat, hogy vidéki középiskolai tanárként is tudják majd: a legfontosabb a nemzet jövője, azért tartoznak felelősséggel.

1947-ben, miután Keresztury lemond a kultuszminiszteri tárca vezetéséről, megszűnik a politikai védőburok az apolitikus Collegium körül, a pártlap hasábjain az intézmény képzési elveit nyílt támadás éri. Egyidejűleg az „internátus” belső életének átpolitizálására törekvő hallgatói frakció előretör. A folyamatot a kollégisták többsége még próbálja akadályozni akkor, amikor 1948 májusában, kommunista jelölt ellenében Vekerdí Józsefet választják diákelnökké. Válaszul a hatalom a Collegium igazgatója elé tár egy listát, amely azoknak a nevét tartalmazta, akiket a választásban való közreműködés miatt ki kellene zárnia az intézetből. Keresztury – akinek kollégiumi jelmondata ez: „*Szabadon szolgál a szellem*” – a megszorítást nem vállalja, lemond igazgatói posztjáról. A „fordulat évét”

követően, 1949-ben, közéletből átvett koncepciók perék mintájára Vekerdi, az Eötvös Collegium utolsó szabadon választott diákelnökét kizárják az intézményből.

Vekerdi József az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatja és fejezi be tanulmányait, latin-görög-orosz szakon. Szakdolgozatát ógörög témában, a bukolikus költészet-ről írja. 1950-1956 között – „reakciósnak” tartott beállítottsága ellenére – kénytelenek alkalmazni, mivel szükség van a még oly ritka orosz nyelvtudására; az ELTE Bölcsészettudományi Karának Orosz Intézetében orosz nyelvet tanít. Munkahelyéből 1952-ben rendeletileg Lenin Intézetet hoznak létre, amely 1954-től önálló felsőoktatási intézményként működik; az itt induló indológus képzésben Vekerdi a szanszkrit nyelv tanára lesz. Közben páliul, perzsául, tibetiül is tanul. 1955-ben elkészíti nyelvtudományi kandidátusi disszertációját, amelynek címe: *Abundentia praesentis az ó-indben*. Kezdődő tudományos pályája gyűjteményes kötetekben megjelenő verstani tanulmányokkal indul. Alapvetően a nyelv, a költészet, főképp az indiai klasszikus versformák magyar nyelven való hű tolmácsolása kerül kutatásainak középpontjába.

Az 1956-os magyar forradalom napjaiban többször találkozik Rahman Mohammad Ataurral, az év szeptemberében Budapestre érkezett indiai ügyvivővel, és vele utóbb is fenntartja a kapcsolatot. A Szovjetunióval különleges viszonyt ápoló India az egyetlen ország, amely nyíltan kiáll a magyar forradalom mellett, a magyar forradalom leverése utáni megtorlás mérséklése, számos halálra ítélt életének megmentése érdekében pedig közben tud járni. Vekerdi a Szovjetunióba történt deportálások ellen tiltakozó jegyzéket fordít le angol nyelvre, azzal ellátja a budapesti Indiai Nagykövetséget, így segítve szót emelni harmincezer elhurcolt magyar kiszabadítása ügyében. A kor politikájával való újabb ütközése miatt börtönbe kerül, egyetemi oktatói pályafutása derékba törik. Három évet ül börtönben. Szabadulását követően, 1960-tól 1963-ig segédmunkás a Chinoin Gyógyszergyárban. Ráéró perceiben perzsából fordít, és a *Rámájana* című ősi indiai nagyeposz verses fordítását végzi. Közlési lehetőségei korlátozottak. Volt Eötvös-collegisták – így az Európa Kiadónál és Magyar Helikonnál dolgozó Lator László – juttatják munkáikhoz. Szanszkrit verses művekből nyersfordításokat készít Rab Zsuzsa, Jánosy István, Weöres Sándor számára. Válogatásában, utószavával és jegyzeteivel jelenik meg a perzsa Khajjám Omar verseinek fordítás-kötete és az óind *Mahábhárata*. 1962-ben a Tankönyvkiadónál – Tegye Imre társszerzőjeként – indoeurópai nyelvtudományba bevezető, valamint latin nyelv történetét feldolgozó egyetemi nyelvészeti jegyzeteik látnak napvilágot, az általa lefordított ókori ind regék pedig már tényleges fordítói neve alatt jelennek meg,

1963-ban Keresztury Dezső – aki 1950-től a nemzeti könyvtár fősztályvezetője – az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tárában, majd a Gyarapítási Osztályon segíti hozzá Vekerdi Józsefet álláshoz. Hivatali munkáján túl, érdeklődése nyelvészeti és verstani tanulmányok megírására, cigány népmesék gyűjtésére és verses szanszkrit irodalmi szövegek fordítására irányul. Tanulmányozza a magyarországi cigány nyelvjárásokat, megtanulja, beszél azokat. Társszerzőként több könyvben is beszámol cigány nyelvészeti és néprajzi gyűjtési eredményeiről. Az itt is évszázadok óta élő, új-ind cigány nyelveket beszélők vonatkozásában elsősorban a cigányság története és nevelése érdekli. Ugyanakkor egyedülálló törekvése, hogy szanszkritből való átültetése eredeti versmértékben, az eredeti művek irodalmi szépségét visszaadva, műremek voltukat megőrizve szülessenek.

1972-ben Erdélybe utazik felmérni az ottani magyar kulturális helyzetet, különösen magyar érdekeltségű könyvtárakét. Útjáról visszatérve beszámol a nemzeti könyvtárban arról, hogy Erdélyben alig jutnak magyar könyvhöz, holott arra ott nagy-nagy szükség van; hogy napról napra szorítják vissza a magyar nyelvű iskolákat, a felsőoktatást, magyar könyvek beszerzésére minimális pénzt fordítanak. Kezdeményezi Kárpát-medencei, külhoni magyar könyvtárak könyvekkel és folyóiratokkal való megsegítését. 1973 szeptemberében kandidátusként, osztályvezetői besorolásban kinevezik az Országos Széchényi Könyvtárban a Nemzetközi Csereszolgálat (továbbiakban: NCS) osztálynak az élére, amely előzőleg, mintegy két évtizeden át a jó emlékű Gombocz István osztályvezető irányításával működött.

A magyar kormányzat épp ötven évvel korábban, 1923-ban csatlakozott a hivatalos és tudományos kiadványok nemzetközi cseréjét szabályozó Brüsszeli Egyezményekhez. A nemzetközi kiadványcsere magyarországi meghonosítója, intézményesítője maga gróf Klebelsberg Kuno, a hazai kultusztálcá élén szereplő legragyogóbb elmenk. Ő mutat rá: Maradék-Magyarország nyomdatermékeit, mint kötelező-példányokat az Országos Széchényi Könyvtár megkapja, de az elszakított területeken megjelenő magyar könyvek megszerzése nagy nehézségekbe ütközik. A nemzetközi könyvcserre rendszeres megszervezésével remél enyhíteni ezen a bajon. Kifejti: a háború kitörése óta eltelt nyolc év alatt az OSZK kurrens gyűjteményében legtátongóbb hiányok keletkeztek, azokat Magyarország pótolni kívánja, így legalább egyetlen országos könyvtárunk legyen, amely e számunkra szükséges, legszámottevőbb kiadványokat bírja. Közvetlen könyvtári érdeknél magasabb, nemzeti érdek kívánja, hogy a gyűjtött hazai, és a külhonban megjelenő tudományos kiadványok mellett a könyvtári hungarikumok magyar nemzeti könyvtárunk, az OSZK gyűjteményében a teljesség igényével szerepeljenek.

Az 1970-es évekre a nemzetközi kiadványcsere-tevékenység, immár az IFLA nemzetközi könyvtáros szervezet égisze alatt a kulturális együttműködés egyik legelterjedtebb formája az északi féltekén. Az egyes nemzeti kiadványcsere csereszolgálatok működését megújított nemzetközi szerződés szavatolja, intézményesült tevékenységüket a szerződött államok tartják fenn. Az IFLA Nemzetközi Kiadványcsere Szakosztálya tízévente külön kötetben megjelenteti ajánlásait. Ezek nyomán a különböző országokban a nemzetközi csereszolgálatokat – szaktevékenységük és gazdaságos működésük elősegítésére – a nemzeti könyvtárakhoz rendelik, nyolc-kilenc főt foglalkoztató szervezeti egység formában. A magyar NCS Magyarországé, a magyarságé, és mint olyan, nemzeti könyvtári kötelezettségeket is teljesítő szervezeti egysége a hazai kulturális intézményrendszernek. Az NCS könyvtári vonalon az kapuja az országnak és az OSZK-nak a külföld felé, az osztály vezetőjéé pedig a legbizalmibbnak tekintett állás.

Vekerdi József, NCS osztályvezető az OSZK vezetése előtt elhangzó bemutatkozó beszédében elmondja: az intézmény külföldi kapcsolatait fenntartani, erősíteni akarja, keleti és nyugati partnerekkel egyaránt, részint az OSZK könyvtári hungarikum beszerzési érdekei szerint, részint nemzeti könyvtárunk jó híre, külföldi partnerek előtti renoméja tekintetében, De ezen belül különös figyelemmel szeretne foglalkozni a szomszédos országok nemzeti és egyéb könyvtáraival való cserekapcsolatok ápolásával.

Törvény által szavatoltan a tevékenység fő forrása az NCS által kapott két teljes köteles-példány sor könyvekből és folyóiratokból, valamint a pótlólagos vásárlás, amit folyóiratok előfizetése egészít ki. Eredeti tudományos és technikai kiadványok, a hivatalos

dokumentumok, nemzetközi és hazai tanácskozás-kötetek, sorozati kiadványok, folyóiratok, napilapok, térképek, zenei anyagok régebbi és friss megjelenésű duplumainak cseréjére kerülhet sor. Mindenkor nemzeti érdekeinket segíti elő, hogy könyvek, folyóiratok cseréje útján a magyar tudományosság munkájáról és eredményeiről a külföld nagyobb mértékben szerezhet tudomást. Ugyanakkor a könyvtári hungarikumokat, törvény szabta köteletségének megfelelően az OSZK a teljesség igényével gyűjti – köztük a külhonban megjelenteket az NCS révén.

Vekerdi József felelős vezetőként feleleveníti a kapcsolatokat a nemzetközi kiadványcsere keretében a külvilág nemzeti, egyetemi és más tudományos könyvtáraival. A hidegháború évei ezek, mégis kitűnő hivatalos kapcsolatokat ápol Németország, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, további nyugati államok, a Szentszék, a keleti szférába került nagy könyvtárak nemzetközi csereszolgálataival. Célkitűzése, hogy minél előnyösebben tudjon könyveket nyugati partnerektől beszerezni, és ami még lényegesebb: magyar könyvtámogatási akciót tömeges méretűvé tenni a Kárpát-medencében. Az idegen nyelvű tudományos művek kiadványcsere útján való rendszeres beszerzése mellett, nemzeti közösségeink kettős elnyomatásának e nehéz éveiben a határon túli magyarlakta területekre irányulóan megszervezi a magyarság friss megjelenésű hazai könyvekkel való támogatását. Ő maga erre a tevékenységére a legbüszkébb, úgy érzi, ezzel használ legtöbbet a magyarságnak. Közvetlen munkatársaival évente több tízezer kötet kitűnő könyvet sikerül kijuttatnia külfoni, magyar érdekltségű könyvtári intézményekbe, a magyar kulturális identitás és anyanyelv megőrzésének támogatása, ápolása céljából. Ugyanakkor az NCS az az intézmény, amely – főképp köteles példányok felhasználásával – az OSZK gyűjteménye céljaira beszerzi kiadványcsere útján a külhonban megjelenő könyvtári hungarikumok mintegy 95 százalékát. Vekerdi kiegyensúlyozza a cserekapcsolatok partneri rendszerét; az 1980-as évekre a hasznosítható eszközök értékét tekintve a korábbi egytizednyi részarány helyett fele-fele arányban részesülnek már a határon túli magyar érdekltségű könyvtárak a további külföldi cserepartnerek mellett a magyar NCS ráfordításaiból.

1979-ben Vekerdi József a nyelvtudomány doktora lesz. Akadémiai disszertációját *A magyarországi cigány nyelvjárások* címmel védi meg. Ugyanabban az évben, Várnagy Elemérrel közösen írt, angol nyelven is napvilágot látó, *A cigány gyerekek nevelésének és oktatásának problémái* című egyetemi jegyzetét, nézetük miatt – minthogy a cigányság jövőjét az őket befogadó kultúrához való alkalmazkodásban látják – politikai motivációtól sem mentes támadások érik. Válogatásában és jegyzeteivel jelenik meg cigány népballadákat és keserveket tartalmazó kötet, valamint a cigány népmeséké. Önálló kötetekben teszi közzé a magyarországi cigány nyelvjárások nyelvtanát, majd azoknak szótárát, továbbá a hazai cigány kutatások történetét. Szerkesztésében jelennek meg Erdős Kamill cigánytanulmányai. Szanszkrit eredetiből magyar prózára fordított kiemelkedő művek látnak napvilágot kitűnő tolmácsolásában. Szanszkrit irodalmat ismertető és indiai tárgyú szócikkek jelentős részét is ő jegyzi az 1970-1992 között megjelenő *Világirodalmi Lexikonban* Tudományos pályáján a verstani tematika továbbra is meghatározóan jelen van. Műfordításait a nyelvi jelentés és a ritmikai hűség feltétlen tisztelete jellemzi. Mesteri átültetési során a hű műfordítói nyelvhasználat az eredeti mitologikus rendszerkapcsolatok történeti hátterének feltárása, átfogó ismerete és az anyanyelv mesteri alkalmazása révén válik lehetőségessé. Nagyra becsülve szereti a magyar költészetet, legkiemelkedőbbnek Arany János költői munkásságát tekinti, a népnyelv gazdagította pontos nyelvhasználatot, amelynek

kiművelt, csodás készségeit ő maga is értékes örökségként hozza magával szülőföldjéről. Gyakorta hivatkozik arra – gyönyörű magyar költemény-részletek, illetve fordítás-megfeleltetési felidézéssel –, hogy mily csodálatos magyar nyelvünk. Általa képesek vagyunk nem csupán klasszikus görög és római versformáknak, de akár mindama távoli, különös indiai ritmusok ütemes hangzásának tökéletes visszaadására is, amelyek műfordításaiban őt is ihletik. Valóságos teremtményeivé így válnak óind költői átültetései, amelyeket anyanyelvünk révén honos lélekkel tud feltölteni. E megkettőzött szeretetből adódik, hogy egymaga hovatovább több szanszkrit fordítást jelentet meg, mint az előtte járó magyar indológusok együttvéve. Ugyanakkor, közölt tanulmányai folytán már az 1970-es évekre magyar, német, angol nyelvű, cigány vonatkozású publikációinak száma vetekszik az általa írt szanszkrit témájúakéval. Őt mindezekért, kortársaival – Erdőssel és a népzene kutató Hajdú Andrással együtt – az újabb-kori „ciganológus triász” tagjaként is emlegetik. Három évtizedig – a ’80-as évek közepével bezárólag – gyűjti a cigány nyelveket.

Határonkon túli magyar érdekltségű intézmények támogatása ügyében a ’80-as évekre a legszembeötlőbb Románia barátságatlan viselkedése. Erdélyi magyar iskolák gyakorlatilag alig jutnak magyarországi könyvekhez; a román posta részéről szokásos a magyarországi kiadvány küldemények egy részének elkobzása. A korabeli hivatalos román magyar-ellenesség az NCS tevékenységével szemben is nyomon követhető. Erről Vekerdi József teljes nyíltsággal beszámol az 1984-ben sorra kerülő washingtoni nemzetközi kiadvány-csere konferencián. A szerb és horvát kollégákon kívül egyedül ő mehet ki a „szocialista táborból”; bár a többit is hívják, de egyszerűen nem engedik ki őket. Így azután Vekerdi ott áll a figyelem középpontjában, és mindent elmondhat. Sőt még azt is hozzáteszi, hogy őt, mint ’public enemy No. 1’-t figyeli a határtól kezdődőleg a román titkosrendőrség, és életveszélyes balesetet helyeztek már számára kilátásba. Hozzáteszi: *‘I suppose, Romania is the only country in the world where librarianship is life dangerous.’* Megemlékezése szerint ezek után kap vastapsot, mint az egész konferencia legérdekesebb előadásáért. Ott a valóságához híven elmondja a szovjet helyzetet is, hogy ott más jellegű nehézségek vannak: például a nekünk nem kellő könyvanyag ránk zúdítása. A lengyelekkel kevés az érdekltség, de semmi ellentét nincs. Kárpátaljával kapcsolatban elmondhatja, hogy szerencsére nemzeti féltékenység Kárpátalján nincs, mert a 180 ezer magyar nem olyan veszélyes Moszkvának, mint a 40 millió ukrán, tehát ezért megengedik, hogy a Kárpátaljára magyar könyveket küldjünk. Látják, hogy teljesen őszintén beszél. A magyarországi politikai helyzetet tekintve kéri, engedjék meg, hogy most szubjektív legyen, és elmondja magáról, mind a magyarországi politikai szabadság jellemzőjét, hogy 1956 után a forradalomban való részvételéért – a forradalom szót használja! – három évig börtönben ült, és most a magyar nemzeti könyvtár politikailag legfontosabb posztját foglalhatja el; ezt mérjék fel a többi szocialista ország viszonylatában Magyarország jellemzésére.

Rendszeresen küldet könyveket a határon túli ismert magyar tudósok részére. Mindent megtesz annak érdekében, hogy hozzásegítse az erdélyi magyarságot ahhoz, hogy a különböző tudományágakban, humán műveltség tekintetében magasabb szintre juthasson. A történész Jakó Zsigmond, Nagy Olga néprajzkutató, Kallós Zoltán népzene gyűjtő, mások éreztek, sőt fogalmaztak úgy, hogy a Ceaușescu-diktatúra idején Erdélyben a magyar nyelvű tudományosság Vekerdi József nélkül alighanem megszűnt volna. Mind e közben szanszkrit eredetiből magyar prózára fordítja és megjelenik a *Bhaganad-gítá*, a *Magasztos Szózat*. Valogatásában lát napvilágot a *Szanszkrit líra* önálló kötetben. További

kiemelkedő művek kitűnő tolmácsolásában: a *Titkos tanítások – Válogatás az upanisadokból* és a *Buddha beszédei* (utóbbi páli nyelvű szöveg átültetése). Fordításai több kiadásban is napvilágot látnak.

1990 után az NCS az örvendetesen nagy számban idelátogató erdélyi magyar turisták könyvellátására is berendezkedik, fontosnak tekintve különösképpen a tanárebek és az egyetemisták magyar nyelvű szakkönyvekkel való ellátását. A nemzetközi kiadványcsere-tevékenység keretében a Kárpát-medencei cserepartneri kör kibővül, szükséges ellátására külső forrásból, pályázati úton is sikerül némi forráshoz jutni. 1993-ban tevékenységért az NCS ünnepség keretében átadott Magyar Örökség emléklapoktben részesül; az ez alkalomból átvett egyedi művészi emlékérem készítője Szervátiusz Tibor.

Alapvetően az NCS-nek, a vázolt mindenkori magyar kultúrpolitikai célok megvalósításához, tevékenysége eredményes véghezvitelére a köteles-példányok 1997-tel bezárólag állnak rendelkezésére, az OSZK költségvetésében kiadványcsere céljaira elkülönített megfelelő pénzkeret pedig 2001-ig. Vekerdi József, aki az NCS-t több mint három évtizeden át irányította, vezetőként mindeme forrásokkal körültekintően, jól gazdálkodott a mutatkozó igényekhez képest, az NCS mindenkor szerény anyagi lehetőségei szerint.

Az 1990 decemberében rehabilitált, 1991 januárjától ismét a művelődési és közoktatási miniszter közvetlen irányítása alatt működő Eötvös Collegium 1992-ben Vekerdi Józsefet választja igazgatónak. Ügy iránti elkötelezettségéből, OSZK-s feladatai ellátása mellett vállalja a tisztséget. Kísérletet tesz a régi kollégiumi rend és szellemiség visszaállítására. Egy év után mégis leköszön posztjáról. Az 1994-es kormányváltás után – kora politikájával való összehangoltságának újabb részeként – ezúttal az OSZK Nemzetközi Csereszolgálati Osztály vezetőjeként éri súlyos támadás 1995 januárjában. Közvetlen munkatársai kiállnak mellette: a könyvtár vezetésének címzett beadványukban tanúsítják, hogy az ellene felhozott vádak hamisak, koholtak. Azonban a Bokros-csomag jegyében, minisztériumi nyomásra, nemzetközi visszhangot keltő módon távoznia kell OSZK-ban betöltött állásából. Mintegy folyományként a két, teljes köteles példány sort, amely évtizedeken át a Nemzetközi Csereszolgálat céljaira van rendelve, biztosítva, 1997-es könyvtári törvény szövegében már nem nevesíti a korabeli kulturális vezetés, létalapjától fosztva meg a magyar nemzetközi kiadványcsere tevékenységet. 2001-ben az NCS intézményt, mint szervezeti egységet – osztályt – az OSZK felszámolja, csoportba olvasztja bele. Az NCS szervezeti helyreállítására (rehabilitálására) utóbb sem kerül sor, így az Országos Széchényi Könyvtár nemzeti könyvtári teendőiből épp az sikkad el, ami az OSZK esetében Európában oly egyedülállóan, sajátosan gazdagító, hogy könyvtári gyűjteménye össznemzeti.

Vekerdi József egy igaztalanul megvádolt és megszenvedett ember hitese életével bír. 1995 őszére emlékiratban és diplomamunkában is megörökítésre kerül az irányításával folyt, több mint három évtizedes NCS tevékenység története. Ő pedig, nyugdíjas éveiben kiteljesíti fordítói munkásságát. Az 1990-es évek második felében további fordításai jelennek meg; szanszkritból a *Buddha élete*, a *Dhammapada*, a *Bhagavad-gítá* és a *Rámájana*, páli nyelvről pedig a *Buddhista születésregék*. *Vágyzubatag* címmel szanszkrit versfordítás-kötetet szerkeszt. 2000 decemberében, indológiai munkásságáért, az Indiai Köztársaság és Magyarország közötti kulturális kapcsolatok elmélyítéséért a legkiválóbb külföldi kutatóknak járó indiai – Dayawati Modi Vishwa Sanskriti Samman elnevezésű – díjban részesül. A díjnak, amelyet ünnepélyes körülmények között Bombayben vesz át India kulturális miniszterétől, első ízben van külföldi tudós kitüntetettje. Az ekkor 73 esztendőes tudós első

alkalommal jár Indiában. 2001-ben Bibliothecarius Emeritus címmel tünteti ki az Országos Széchényi Könyvtár. 2002-ben „a magyarországi cigány szubkultúra, valamint a szanszkrit nyelv és irodalom kutatásában, fordításában és közkeincse tételében végzett egyedülálló munkásságáért” Széchényi-díjat kap. A díjjal járó összeg egyharmadát kárpátaljai magyar oktatási intézmények könyvekkel való ellátására fordíttatja. 2002 és 2008 között az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskolájában óraadó tanárként szanszkrit szövegolvasási gyakorlat órákat tart. Befejezi Apponyi Sándor hungarika gyűjteményének múlt század elejéről torzóban maradt katalógusát – e munkája három kötetben jelenik meg 2004-ben. Napvilágot lát az általa összeállított *Magyarországi cigány nyelvjárások szótára* második, javított kiadásban. Szerkesztésében Nagy Olga gyűjtötte erdélyi cigány népmesék jelennek meg könyv alakban. Majd Cicerótól fordít latinból két kötetet, *Tusculumi eszmecsere* és *A legfőbb jóról és rosszról* címmel. Jegyzeteket állít össze a szerelem tankönyvéhez, a *Káma-Szútrához*. A hindu legendairódalom gyöngyszemei is fordításában jelennek meg, *Puránák* címmel. Mérvadó tanulmányt közöl Szent István király *Intelmeiről*. 2007-ben az Eötvös Collegium ad otthont tudományos ünneplésének. Az ott elhangzott klasszika-filológiai, indológiai és magyar kultúrtörténeti tanulmányok egy része 2009-ben megjelent kötetben lát napvilágot. Az NCS élén folytatott munkásságát méltató előadásban, az említett ünneplés keretében hangzik el: mindenkori szempontunk szerint ő a Nemzet Könyvtárosa.

2007-ben, nyolcvan évesen hozzáfog Kálvin János latin nyelvű teológiai szövegének, a János evangéliuma magyarázatának fordításához, amely 2011-ben jelenik meg. Tagore újind verselése kapcsán előadásban közli: egész Európában egyetlen kivétel, hogy néhány verset bengáli eredetiből ő, Vekerdi József fordít le magyarra, eredeti versformában.

2009-ben elhunyt bátyja, Vekerdi László könyvtáros, tudománytörténész.

Vekerdi József puritán életvezetésű, könyvespolcos, kicsinyke pesti lakásában élő, nyarakat kertés leányfalui nyaralójában töltő ember volt; a reformáció szellemében eljáró, de eurázsiai kitekintéssel. Válságos helyzetekből való kilábalásainkról gondolkodva kiútnak a magyar nemzet mindenkori egységét tekintette. Az NCS-n, osztályvezetői szobájában, tovább ajándékozandó könyvek polcain mindig az élén szerepelt a *Biblia* néhány példánya, többféle felekezet magyar nyelvű kiadásában – és ha nélkülöző toppant be, a szükséges példányt neki oda ajándékozta.

Vekerdi József búcsúztatására 2015. október 18-án, a Református Egyház szertartása szerint került sor a leányfalui temetőben.

Juhász András
